

Nr 13

Utlåtande i anledning av motioner om ekonomiskt stöd i samband med adoption m. m.

Andra lagutskottet har behandlat följande fyra till lagutskott hänvisade motioner.

1) De likalydande motionerna I:392 av herr *Tistad* och II:392 av fru *Nettelbrandt m. fl.* I motionerna yrkas, ”att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställer att familjepolitiska kommittén i kompletterande direktiv ges i uppdrag att utreda frågan om ekonomiskt stöd i samband med adoption”.

2) De likalydande motionerna I:773 av fröken *Mattson* och herr *Palm* och II:869 av fru *Dahl m. fl.* I motionerna yrkas, ”att riksdagen måtte besluta att i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa om en utredning beträffande möjligheterna att till adoptivföräldrar ge sådana förmåner vad gäller anställningstrygghet och ekonomisk ersättning från den allmänna försäkringen i samband med att barnet tas emot i familjen som motsvarar dem som gäller för kvinna i samband med havandeskap och barnsbörd”.

Gällande bestämmelser m. m.

Adoption

Adoptivförhållande kommer till stånd genom beslut av domstol efter ansökan. För tillstånd krävs att adoptionen finnes lända till gagn för barnet samt sökanden uppfostrat barnet eller vill uppfostra det eller eljest särskild anledning är till adoptionen. Ansökan får ej bifallas om vederlag för adoptionen är givet eller utfäst på någon sida, ej heller — bortsett från bidrag med engångsbelopp, som inbetalas till barnavårdsnämnden — om underhållsbidrag till barnet är avtalat. Vid handläggning av adoptionsärende har rätten att söka inhämta upplysningar om barnet och adoptanten ävensom huruvida vederlag eller underhållsbidrag avtalats eller utfästs. Om barnet ej fyllt 18 år skall yttrande inhämtas från barnavårdsnämnd.

Ofta inleds ett adoptionsförfarande med att sökanden under en prövotid tar barnet i sin vård som fosterbarn. Prövotiden torde vanligen uppgå till minst tre månader. Sedan ansökan om adoption ingivits till rätten åtgår ytterligare tid, stundom åtskilliga månader, innan ärendet kan avgöras av domstolen.

Fosterbarnsvård

Grundläggande regler om fosterbarnsvård återfinns i 7 kapitlet barnavårdslagen. Den som önskar mottaga fosterbarn har att inhämta tillstånd av barnavårdsnäm-

den i hemkommunen. Detta gäller dock ej beträffande barn som är omhändertaget för samhällsvård och av barnavårdsnämnd placeras i fosterhem. Tillstånd får lämnas endast om barnavårdsnämnden finner att barnet hos sökanden kommer att erhålla god vård och fostran samt i övrigt gynnsamma levnadsförhållanden. Vid denna prövning kan barnavårdsnämnd komma att ta ställning till frågan om sökande bör avhålla sig från förvärvsarbete under längre eller kortare tid.

Några föreskrifter rörande ersättning för fosterbarnsvård finnes ej. På detta område föreligger således full avtalsfrihet. Många fosterföräldrar avstår helt från *fosterlön*, andra nöjer sig med en gottgörelse, som inte tillnärmelsevis täcker kostnaderna. Det torde inte vara ovanligt att personer, som mottagit fosterbarn i avsikt att adoptera detta, påtager sig vårduppgiften mot ringa eller ingen ersättning.

Rätten att uppbära *allmänt barnbidrag* för fosterbarn tillkommer i regel barnafostraren. Denne äger också normalt uppbära eventuellt utgående *bidragsförskott*.

Förmåner för mödrar i allmänhet

Enligt lagen om allmän försäkring utgår i regel vid barnsbörd *moderskapspenning* med 1 080 kronor, varav 300 kr. kan lyftas före nedkomsten. Därest kvinna i anledning av barnsbörd avhåller sig från förvärvsarbete har hon därjämte under förutsättning att hon omedelbart före nedkomsten eller den beräknade tidpunkten därför varit placerad i lägst sjukpenningklass 3 rätt till *tilläggsjukpenning*, även om sjukdom inte föreligger. Tilläggsjukpenning utgår tidigast fr. o. m. den sextionde dagen före den beräknade tidpunkten för nedkomsten och senast fr. o. m. förlossningsdagen så länge kvinnan utan avbrott avhåller sig från förvärvsarbete, dock högst 180 dagar. Från och med den trettonde dagen efter förlossningsdagen utgår tilläggsjukpenning endast under förutsättning att kvinnan har eller på grund av sjukdom är förhindrad att ha barnet i sin vård.

Uppsägningskydd vid barnsbörd

Lagen 1945 om förbud mot arbetstagares avskedande i anledning av äktenskap eller havandeskap m. m. innehåller en tvingande bestämmelse om förbud mot avskedande på den grund att en kvinnlig arbetstagare blivit havande eller fött barn förutsatt att hon under minst ett år haft stadigvarande anställning hos arbetsgivaren. Inte heller får hon skiljas från anställningen på den grund att hon i samband med havandeskapet eller barnsbörden avhåller sig från arbetet under skälig tid, högst sex månader.

Tidigare riksdagsbehandling

Riksdagen hade år 1967 att ta ställning till motionsyrkande om utredning och förslag i syfte att ge adoptivföräldrar sociala förmåner motsvarande dem som tillkommer andra föräldrar. Motionärerna framhöll att vid adoption av spädbarn varken kunde utgå moderskapspenning eller tilläggsjukpenning till adoptant som avstår från förvärvsarbete för att vårda barnet.

I sitt av riksdagen godkända utlåtande 1967:18 avstyrkte andra lagutskottet motionen under anförande bl. a. att det enligt utskottets mening inte var möjligt att låta en förmån av moderskapspenningens karaktär utgå i samband med adoption, eftersom moderskapsförsäkringen var konstruerad på sådant sätt att det från principiella utgångspunkter skulle te sig främmande att låta förmåner i form av moderskapspenning och tilläggssjukpenning utgå utom i samband med barnsbörd. Beträffande rätten till tilläggssjukpenning från försäkringen anfördes dessutom att adoption av barn regelmässigt kommer till stånd vid en sådan tidpunkt, att det enligt gällande regler normalt ej skulle bli möjligt att utge tilläggssjukpenning.

Vid 1968 års riksdag återkom frågan genom motioner. Motionerna syftade till införande av någon form av ersättning för förlorad arbetsinkomst åt personer, som tog tjänstledigt från sitt arbete för att, ofta med sikte på ett blivande adoptivförhållande, mottaga ett spädbarn såsom fosterbarn. I motionerna yrkades att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t skulle begära att synpunkterna i motionerna överbringades till familjepolitiska kommittén för beaktande. Motionärerna påpekade, att fosterföräldrar inte kunde få någon ersättning från moderskapsförsäkringen och menade att någon form av vårdbidrag borde införas som ersättning till fosterföräldrar, som för att vårda barnet avstod från förvärvsinkomst under de sex första månaderna av barnets levnad.

Andra lagutskottet förklarade i sitt av riksdagen godkända utlåtande 1968:11 att utskottet inte var berett att ta ställning i sak till motionärernas förslag men att, med hänsyn till de uppgifter som ålåg familjepolitiska kommittén, utskottet inte ville motsätta sig att motionerna överlämnades till kommittén.

Kungl. Maj:t har sedermera överlämnat motionerna till familjepolitiska kommittén.

Utskottet

Till nyblivna mödrar utgår enligt lagen om allmän försäkring moderskapspenning med 1 080 kr. och under vissa förutsättningar tilläggssjukpenning under högst 180 dagar. Enligt en särskild lag har nyblivna mödrar rätt att utan att gå miste om arbetsanställning vara lediga från arbetet under sex månader i samband med barnsbörden.

I förevarande motioner behandlas frågan, om förmåner av motsvarande slag bör införas för adoptivföräldrar. Motionärerna framhåller önskvärdheten av att adoptivföräldrar i samband med att ett barn tas emot i familjen avstår från förvärvsarbete för att främja barnets anpassning till den nya miljön. Lagstiftningen bör i fråga om anställningstrygghet och i ekonomiskt hänseende anpassas härtill. I motionerna I:773 och II:869 yrkas att riksdagen skall begära utredning av möjligheterna att till adoptivföräldrar utge ersättning från den allmänna försäkringen motsvarande vad som utgår i samband med barnsbörd. Även i motionerna I:392 och II:392 anknyter man frågan om ersättningens storlek till reglerna om moderskapspenning och tilläggssjukpenning. Motionärerna menar att adoptivföräldrar bör få

ett stöd som är likvärdigt med det som från den allmänna försäkringen utgår vid barnsbörd. I dessa motioner yrkas att riksdagen skall begära att familjepolitiska kommittén skall få i uppdrag att utreda frågan. I det förstnämnda motionsparet yrkas dessutom att den rätt till ledighet i sex månader som gäller för nyblivna mödrar skall införas för adoptivföräldrar.

Inom familjerättslig liksom inom annan lagstiftning har man allmänt godtagit principen att adoptivbarn skall jämföras med egna barn. Från denna utgångspunkt ter det sig enligt utskottets mening naturligt att familjer, som mottar barn i späda ålder för adoption, får ekonomiskt stöd av ungefär samma storleksordning som inom den allmänna försäkringen utgår vid barnsbörd. Frågan om införandet av ett sådant stöd är redan aktualiserat genom de motioner i ämnet som i följd på riksdagens begäran överlämnades till familjepolitiska kommittén.

Den andra i sammanhanget upptagna frågan om anställningstrygghet för dem som önskar ta ledigt från sitt arbete vid inledningen av ett adoptivförhållande för tjänar enligt utskottets mening att undersökas. Kungl. Maj:t bör ta upp detta spörsmål i lämpligt sammanhang.

Med hänvisning till det anförda får utskottet hemställa,

att riksdagen i anledning av motionerna I:392 och II:392 samt I:773 och II:869 i skrivelse till Kungl. Maj:t ger till känna vad utskottet anför.

Stockholm den 4 mars 1969

På andra lagutskottets vägnar:

RUTH HAMRIN-THORELL

Vid detta ärendes behandling har närvarit

från första kammaren: fru Hamrin-Thorell (fp), herrar Lars Larsson (s), Dahlberg (s), Eric Carlsson (cp), Ivar Andersson (s), fru Grethe Lundblad (s), herrar Axelson (fp) och Blomquist (m);

från andra kammaren: herr Lundberg (s), fröken Wetterström (m), fröken Sandell (s), herr Svensson i Kungälv (s), fru Sigurdson (s), fru Nilsson (cp), fru Håvik (s) och herr Romanus (fp).

Reservation

av fröken Sandell (s).